

UNDERSØKELSESKOMMISJONEN ETTER WESTERNS FORLIS

Justisdepartementet
Sivilavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref.
2004/08026

Vår ref.
091/07

Dato
29.06.07

VEDRØRENDE SPØRSMÅLET OM HEVING AV VRAKDELER ETTER WESTERNS FORLIS

Kommisjonen har i løpet av sitt arbeid gjennomgått filmer som er mottatt fra de etterlatte som viser Western på havbunnen i perioden 20.03.81 – oktober 1981. Videre har kommisjonen med bistand fra KNM Tyr filmet vraket av Western og havbunnen rundt vraket i 2006 og 2007.

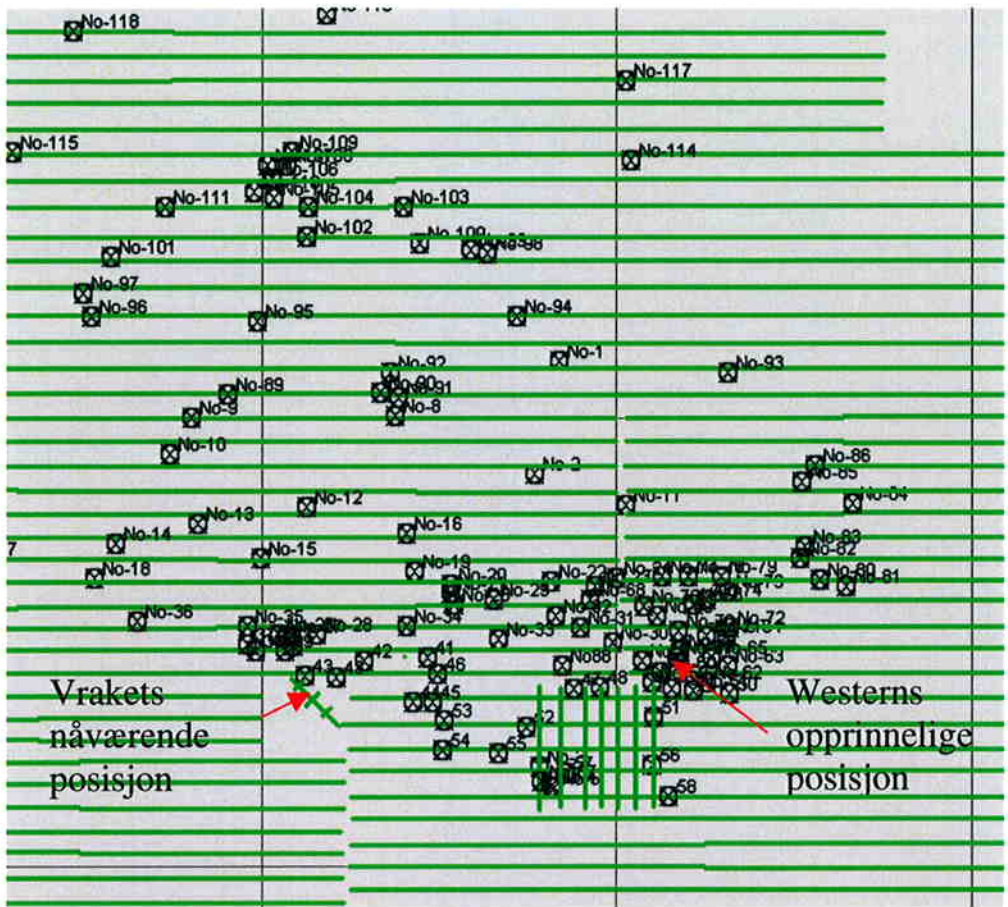
Ut fra de observasjoner som er gjort, konstaterer kommisjonen at vrakrestene er spredt ut over et forholdsvis stort område. Hoveddelen av vraket, som består av bl.a hovedmotor, tanker, overbygg og trålbakk samt diverse dekksutstyr befinner seg på ca 90 meters dyp. Det alt vesentlige av treverket er forsvunnet. Vraket bærer tydelig preg av å ha vært igjennom flere hevingsforsøk, hvor det har vært flyttet etter å ha falt ned under løft.

Av St.prp. nr. 41 (2005-2006) fremgår:

”I lys av tidligere erfaringer kan det på noe usikkert grunnlag anslås at utgiftene kan bli inntil ca. 7 mill. kr. En eventuell heving av vraket eller deler av vraket er ikke hensyntatt. Et eventuelt merbehov knyttet til heving vil bli håndtert på egnet måte, dersom kommisjonen kommer til at det er nødvendig.”

Kommisjonen har vurdert om det gjennom heving av vraket eller deler av dette, vil kunne innhentes ytterligere informasjon av vesentlig betydning for å finne årsaken til forliset. Ved vurderingen har kommisjonen delt seg i et flertall, bestående av leder Ankill og medlemmene Amdahl, Madsen, Nedrelid og Strand, og et mindretall, medlemmet Bakken. Ettersom kommisjonen er delt i synet på spørsmålet om en eventuell heving, forelegges kommisjonens ulike vurderinger for departementet.

Ut fra vrakets tilstand antar flertallet at den informasjon som eventuelt ville kunne innhentes ved heving, i dag å være sterkt forringet av fysiske påvirkninger og ”tidens tann”. Eventuelle resultater av ytterligere undersøkelser av vrakdelene vil være beheftet med betydelig usikkerhet og vil i liten grad kunne bidra til å kaste lys over årsakssammenhengene bak forliset. Mindretallets vurdering fremkommer på side 8.

Funn av gjenstander i det sentrale leteområdet (linjeavstand lik 10 meter).

Bakkdekk styrbord side og forfra

Utstyr – akre del av bakkdekk i bakgrunn.

Hovedmotor på sjøbunnen

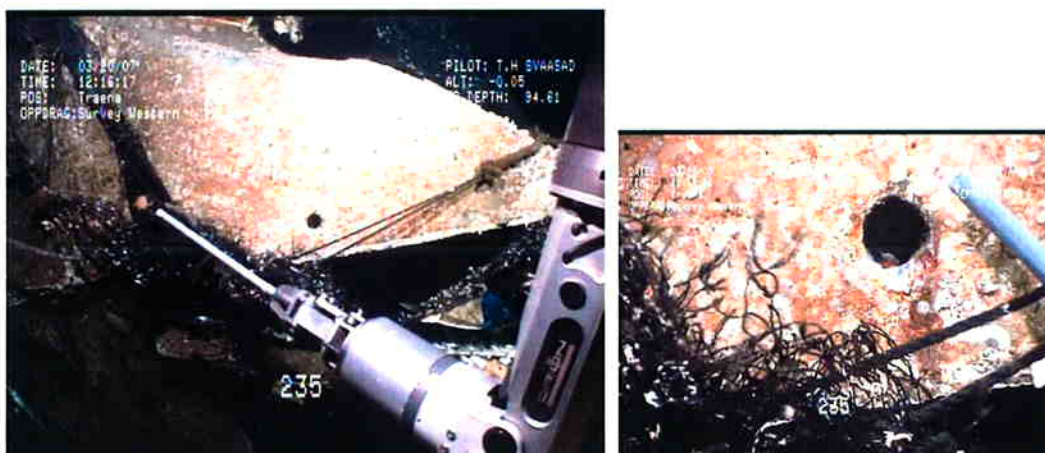
Overbygg og deler av notbinge

Etter forliset ble det ved undervannsfotografering i 1981 registrert en mørk flekk i babord side av trålbakken på Western.

Kilde: Stillbilde fra film av 20.03.81 fra Diving Consult

Ved filming av vraket i 2007 ble det bl.a. avklart at den mørke flekken på babord side var et hull på ca 40 mm.

Hull babord side – filmet mars 2007

Under kommisjonens filming av vraket i juni 2006 ble det registrert et hull på ca 100 mm i diameter på styrbord trålbakk.

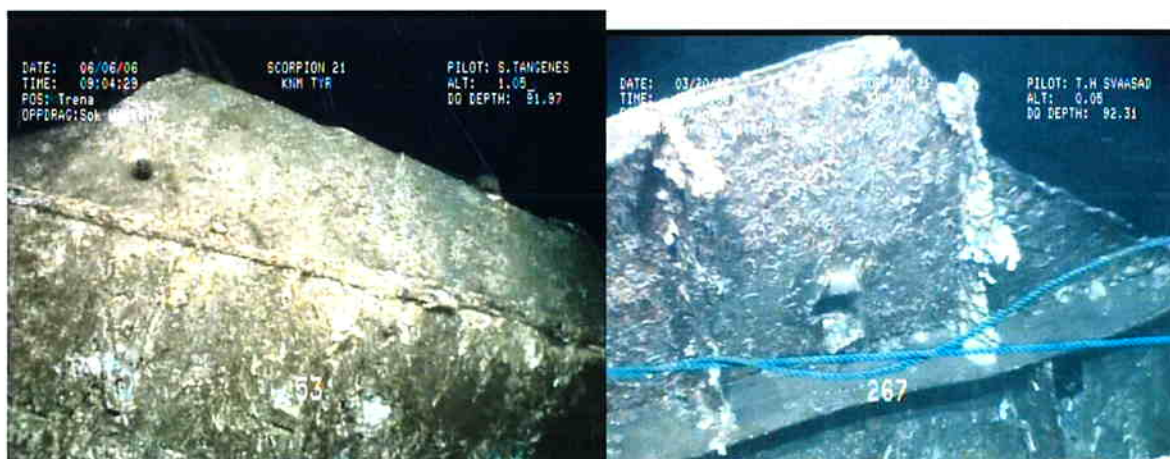
Kommisjonens mandat er å søke å finne årsaken til forliset. Ettersom hullene befant seg langt over vannlinjen la kommisjonen i utgangspunktet til grunn at disse ikke kunne være den direkte årsak til forliset.

Det har likevel i løpet av undersøkelsene fra forskjellige hold blitt reist spørsmål om hullene kan være forårsaket av skudd/prosjektiler. Bl.a. representanter fra de etterlatte har fremmet krav om heving av trålbakken overfor departementet og kommisjonen med ønske om nærmere undersøkelser for å bringe på det rene hva som har forårsaket hullene. Blant annet er det vist til at hullet på babord side må ha blitt til mens fartøyet var i overflatestilling.

Kommisjonen har vurdert hvorvidt man overfor departementet finner grunn til å anbefale heving for nærmere undersøkelser av hullene. Som grunnlag for eventuell anbefaling er det innhentet uttalelse fra Håkon Leth-Olsen, Hydro, seksjon for materialteknologi. Uttalelsen omfatter bl.a. hvorvidt og eventuelt i hvilken grad hullet på babord side kan ha vært forårsaket av korrosjon av aluminium. Kommisjonen har videre engasjert G.H. Whittome, The Lanchester Gun Company for å avklare hvorvidt det gjennom studier av filmopptak er mulig å fastslå hvordan disse er oppstått. (Vedlegg rapporter av 24. mai og 22. juni 2007). Whittome har som grunnlag for sin uttalelse bl.a. gjennomført omfattende skuddtester på aluminiumsplater. Kommisjonen har i tillegg gjennomført avhør av personer med særlig kjennskap til trålbakken, samt foretatt gjennomgang av tilgjengelig film og billedmateriale.

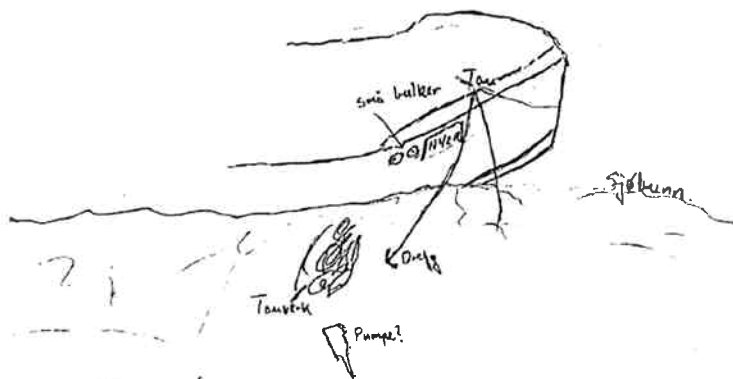
Ut fra en samlet vurdering av film og billedmateriale av Western før og etter forliset, vitneforklaringer og sakkyndiguttalelser finner kommisjonens flertall det overveiende sannsynlig at ingen av hullene er forårsaket av skudd.

Når det gjelder hullet på styrbord side har kommisjonens flertall på bakgrunn av vitneuttalelser, egne observasjoner av hullet ved filming og senere gjennomgang av film, sammenholdt med Whittomes uttalelse funnet det overveiende sannsynlig at hullet er forårsaket av en gjenstand med lav hastighet. Hullet ble først observert i 2006 og det kan ikke sies med sikkerhet når det oppsto. Det kan i prinsippet ha oppstått i forlissituasjonen, under hevingsforsøk eller senere. Ettersom hullet ikke ble observert av vitnet Juul, som iakttok området under dykking ved første hevingsforsøk, og heller ikke er beskrevet i BUS rapport etter undervannsfotografering 23. februar 1981, finner flertallet det lite sannsynlig at det oppsto før første hevingsforsøk.

Hull i styrbord bakkdekk filmet fra utside og innside.

Western's styrbord bang.

Skadebeskrivelse BUS-rapport av 1981

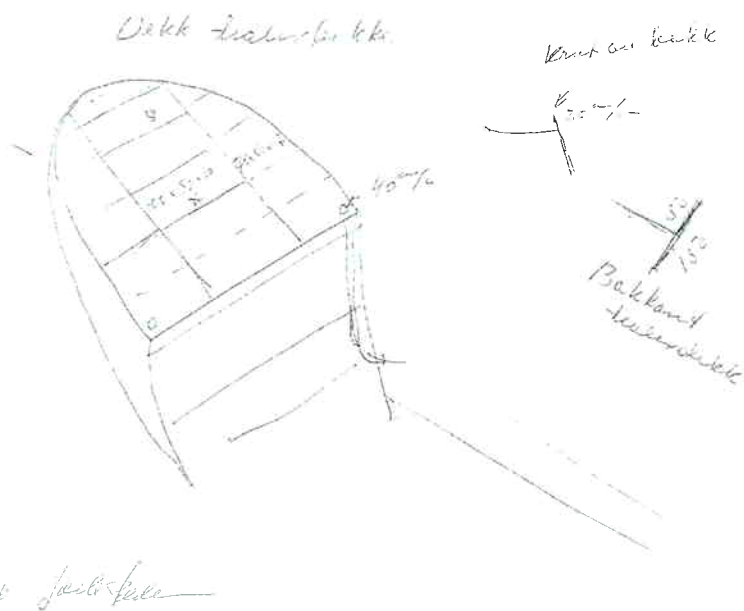
Whittome, har i sin konklusjon utelukket at hullet på styrbord side skyldes treff av høyhastighetsmissiler. Han har vist til at karakteren til hullet ikke passer til noen ballistisk effekt han kjenner til, fra noe som helst kjent våpen. Han har som den eneste mulighet konkludert med at hullet er et resultat av statisk penetrasjon av gjenstand med lav hastighet som skyves inn i siden.

Kommisjonens flertall legger til grunn at hullet ikke er forårsaket av skudd. Flertallet kan for øvrig heller ikke se at nærmere undersøkelser av hullet vil kunne gi opplysninger av vesentlig verdi verken mht av hva som har forårsaket hullet eller tidspunktet hullet oppsto, ut over de opplysninger som nå foreligger.

Også når det gjelder hullet på babord side, legger flertallet til grunn at dette ikke er forårsaket av skudd. På bakgrunn av vitneuttalelser, gjennomgang av film og bildemateriale legger flertallet videre til grunn at hullet var en del av trålbakkonstruksjonen ved bygging sommeren 1980. Flertallet finner det forøvrig overveiende sannsynlig at det dreier seg om et dreneringshull for avløpsvann fra bakkdekket til Western.

Kommisjonens flertall har bl.a. lagt følgende momenter til grunn for denne vurderingen:

Vitnet Jarle Pedersen har i avhør 9. november laget en skisse av bakkdekket. Han har forklart at det var to rør i bakkant av bakken, som enten endte på dekk eller gikk ut i sidene. Nøyaktig posisjon for avslutningen er ikke gitt.

Skisse av bakkdekk foretatt av vitnet Jarle Pedersen i avhør 9. november 2006

Vitnet Ståle Gunnar Vatne bekrefter i avhør av 28. juni 2007 at dreneringsrør enten kunne avsluttes over dekk eller ut i siden. (Vedlegg avhør av 28. juni 2007)

Videre visere billedmateriale av Western under ombygging, i drift og etter forlis direkte og indirekte tegn til identiske hull i samme posisjon, både på styrbord og babord side.

Foto av Western med sort stripe ned rekka ved aktre kant av bakkdekk. Bilde fra opptak av NRK's program "Brennpunkt".

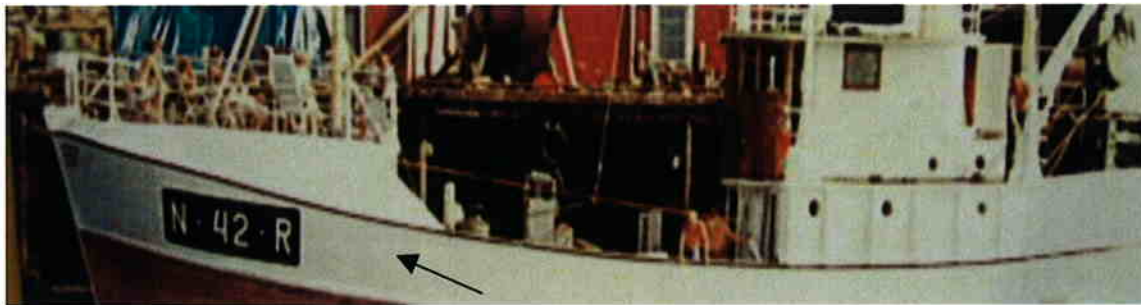

Foto av Western med sort stripe ned rekka ved aktre kant av bakkdekk. Bilde fra Webside NRK Nordland.

Bilder av Western under ombygging, oversendt kommisjonen fra etterlatte ved brev av 25. juni 2007.

Uavhengig av hvorvidt det faktisk dreier seg om et dreneringshull, finner kommisjonens flertall ut fra de foreliggende opplysninger det overveiende sannsynlig at hullet har vært på fartøyet fra trålbakken ble etablert.

Det har overfor kommisjonen fra flere personer og instanser vært gitt uttrykk for at man må heve trålbakken for å finne absolutt sikkerhet om hva som har forårsaket hullene. Kommisjonens flertall har forståelse for synspunktet, men finner det lite sannsynlig at tekniske undersøkelser etter en eventuell heving vil kunne gi absolutt sikker kunnskap om årsakene til hullene. Ut fra den dokumentasjon som er innhentet legger flertallet til grunn at ingen av hullene er resultat av skudd. For øvrig vises til redegjørelsen ovenfor.

Kommisjonsmedlem Bakken er i tvil om vraket har blitt påført vesentlige skader under hevingsforsøkene. Han mener for øvrig at gjenstående vrakdelene på havbunnen bør heves for å finne de svar som er mulige å finne. Han krever at vrakdelene heves før han tar stilling til hvilke undersøkelser han vil kreve gjennomført.

Medlemmet Bakken mener at det ikke kan legges avgjørende vekt på den sakkyndige Whittomes uttalelse. Når det gjelder hullet på babord side antar han at dette er et dreneringshull. Han kan likevel ikke utelukke at begge hullene skyldes skudd.

Til dette bemerker flertallet at ettersom hoveddelen av vraket fremstår å være i betydelig dårligere forfatning enn det var umiddelbart etter at ulykken fant sted, antas videre undersøkelse ikke å kunne gi relevante bidrag til å avklare forlisårsaken. Herunder er kommisjonens flertall pr i dag ikke kjent med konkrete undersøkelser som vil kunne foretas, som med sannsynlighet vil kunne bidra til

nærmere avklaring av forlisårsaken. Spørsmålet vil likevel bli løpende vurdert i det videre arbeidet.

Kommisjonens flertall har forståelse for at det - uavhengig av om heving vil bidra til opplysning av saken - kan være andre behov som eventuelt kan begrunne heving av vraket. Vurderingen av dette antas å ligge utenfor kommisjonens mandat.

Med vennlig hilsen

Brit Ankill

Terje Nedrelid

Kurt Bakken

Mona Madsen

Jørgen Amdahl

Eva Toril Strand

Kopi: Hagar Eliassen
Ragnhild Reiertsen
Elin Eliassen

Øvermarka 26A
8800 Sandnessjøen